

นิตติ ปรณาสมา อาภา
แสงสว่าง สมนอดด้วยปัญญา ไม่มี

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการเรื่อง
“โลกของอิสลามและมุสลิมในอุษาคเนย์”
The Islamic World and Muslims in Southeast Asia

การเคลื่อนย้ายของ ชาติพันธุ์มอญ จากรามัญประเทศ สู่สยามประเทศ

องค์ บรรจุน

28 - 29 พฤศจิกายน 2551
โรงแรม ทวิน โลดจ์ส นครศรีธรรมราช

การเคลื่อนย้ายของชาติพันธุ์มอญ จากรามัญประเทศสู่สยามประเทศ

องค์ บรรจุน

ความนำ

อุษาคเนย์ หรือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภูมิภาคที่มีแม่น้ำโขงเป็นสายน้ำหลักหล่อเลี้ยงผู้คน ปัจจุบันประกอบไปด้วยสมาชิก 11 ประเทศ ในอดีตดินแดนอุษาคเนย์เป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ ดินแดนแห่งนี้จึงถูกเรียกขานว่า สุวรรณภูมิ อย่างโรกก็ตามในอดีตมีผู้คนตั้งหลักแหล่งทำมาหากินเพียงเบาบาง พื้นที่รกร้างว่างเปล่ามหาศาล ดังปรากฏหลักฐานว่ามีกลุ่มชนจากที่ต่างๆ ทั้งที่อยู่ข้างเคียงและไกลออกไปเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่วราว 3,000 ปีมาแล้ว (ศรีศักร วัลลิโภดม : 2549) แม้ขนาดพื้นที่อุษาคเนย์จะเป็นเพียงภูมิภาคเล็กๆ ทว่าประกอบไปด้วยหลากหลายชาติพันธุ์ทุกตระกูลภาษาที่มีอยู่ในเกือบทุกส่วนของโลก (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ : 2547)

อยุธยา เป็นเมืองใหญ่แห่งหนึ่งในดินแดนอุษาคเนย์ ชาวต่างชาติเรียกกรุงศรีอยุธยาว่าราชอาณาจักรสยาม ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ได้เรียกชื่อประเทศว่ากรุงสยามและประเทศสยาม

บันทึกของเซอร์ จอห์น เบาวริง ที่เข้ามาถึงบางกอกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระบุว่าประชากรทั่วทั้งสยามประเทศมีไม่เกิน 5 ล้านคน และเป็นประชากรกรุงเทพฯไม่เกิน 3 แสนคน แสดงให้เห็นว่าในสมัยธนบุรีและสมัยต้นรัตนโกสินทร์คงมีประชากรน้อยกว่านั้น อาจมีเพียง 1-2 แสนคน ทั้งที่ก่อนหน้านี้หน้านั้นเมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยาราษฎรล้มตาย ถูกพม่ากวาดต้อนไป และหนีหายเข้าป่าจำนวนมาก พลเมืองที่อยู่ในกรุงธนบุรีส่วนใหญ่เป็นชาวจีนและมอญที่

เข้ามาสวามิภักดิ์ และในยุคต่อมามีการกวาดต้อนเชลยศึกและเกณฑ์ไพร่พลเข้ามา
คราวละมากๆ เช่น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
เกณฑ์ชาวเขมร ลาว เข้ามาจำนวนมาก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าน
ภาลัย ชาวมอญกลุ่มใหญ่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร และรัชสมัยพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการกวาดต้อนชาวลาวเข้ามาเพิ่ม ซึ่งไม่นับรวม
การเคลื่อนย้ายที่ทยอยเข้ามาอยู่ตลอดเวลาจนไม่อาจนับได้

มอญ เม็ง เตลง รามัญ

มอญ เป็นชนชาติเก่าแก่ในสุวรรณภูมิ อยู่ในตระกูลมอญ-เขมร มีการ
เรียกชื่อชนชาติต่างๆ กันออกไป ได้แก่ มอญ เม็ง เตลง รามัญ ซึ่งมอญเรียกตัวเอง
ว่า ๘รุ้ โหม่น โดยรับอิทธิพลมาจากภาษาบาลีว่า ๘รุ๑๐๐๐ แหมะนุสสสุ (มนุษย์)
ต่อมาจึงกร่อนลงเป็น ๘รุ๑๑ แหมะนุ ที่สุดจึงเหลือเป็น ๘รุ๑๑ แหมะณะ คือ มน หรือ มอญ

จารึกมอญโบราณราว พ.ศ. 1644-1645 มอญเรียกตัวเองว่า เรฆนุ
(เป็นไปได้ว่าเป็นการเรียกแทน หรือเจาะจงแยกกลุ่มพวกของตนออกจากกลุ่มอื่น
เสียง ร ช่างหน้าอาจมาจาก ฤ หรือ วั แปลว่า พวก หรือ ฤ๑ แหระฮ์ ที่แปลว่า รัฐ
ประเทศ) และเขียนเป็นภาษาบาลีว่า รามณญเทศ. ไทยถอดเป็นรูปอักษรว่า
รามัญ. แต่มอญออกเสียงเป็น ห-ม่อน หรือ โหม่น (ยาวๆ หนักๆ) ไทยจึงเรียกตาม
ภาษาปากว่า มอญ ด้วย

ส่วนไตเหนือ (ล้านนา) เรียก มอญ รามัญ โดยออกเสียงตามลิ้นชาวล้านนา
กล่าวคือ ออกเสียง ญ สะกด เป็นแม่ง เช่น เพ็ญ เป็น เพ็ง หรือ เบ็ง อัญชลี
เป็น เอ็งชูลี กัญญา เป็น เก็งญา ฯลฯ ประกอบกับภาษาล้านนาไม่มีเสียง ร ดังนั้น
คำว่า รามัญ หรือ มอญ จึงกลายเป็น เม็ง

เดลง สันนิษฐานเป็น 2 ทาง บ้างว่ามาจาก ตลิงคะนะ ประชาชาติอิสระทาง
อินเดียได้ในอดีต ซึ่งมีความเป็นไปได้ เพราะมอญรับเอาพุทธศาสนาและตัวอักษร
ของอินเดียได้มาใช้ก่อนใคร

อีกทางหนึ่งอ้างว่ามาจากคำ อีตะลอนย์ ୱିତ୍ତଲୱନୀ อีตะ แปลว่า พ่อ
ลอนย์ แปลว่า จีบหาย ตามเรื่องเล่าเก่าแก่ว่า พม่าจับลูกเล็กเด็กแดงชาวมอญไป
ขังไว้บนเกาะน้ำท่วมถึง เมื่อน้ำสูงขึ้นเด็กๆ ต่างร้องให้พ่อช่วย ยิ่งจวนตัวก็กลัวตาย
จากร้องให้ช่วยกลายเป็น ตะโกน สบถ สบปแห่ง ด้วยความตกใจกลัว ทำนองว่า
“จีบหายแล้วพ่อ” หรือ “พ่อจีบหายแล้ว” พม่าเรียกคำว่า อีตะลอนย์ เป็น ตะโลงย์
และไม่น่าจะเป็นชื่อที่คนมอญเรียกตนเอง เป็นชื่อที่คนอื่นเรียกในเชิงเหยียดหยาม
เท่าที่ศึกษาประวัติศาสตร์ยังไม่พบว่ามอญเรียกตนเองว่า เดลง

ภูมิหลังของมอญ

นักภาษาศาสตร์และนักมานุษยวิทยา จัดชาติพันธุ์มอญอยู่ในกลุ่มผู้ใช้
ภาษามอญ-เขมร (Mon-Khmer) ตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic)

การตั้งอาณาจักรในอดีตมิได้เป็นเอกเทศชัดเจน มีพื้นที่ซ้อนทับกันไหลไป
ตามศูนย์กลางของอำนาจ บางครั้งขยายใหญ่กินพื้นที่กว้างครอบคลุมเมืองเล็ก
เมืองน้อย บางครั้งสับเล็ก เมื่อเมืองเล็กเมืองน้อยตั้งตนเป็นอิสระ หรือผันตนเองเข้า
หาหัวอำนาจอื่น เป็นไปตามความสามารถของผู้นำ กวาระเศรษฐกิจ สังคม และ
การเมืองในขณะนั้น (สุริยวดี อ่องสกุล : 2543)

พงศาวดารทั้งของพม่าและสยาม ยืนยันว่าอารยธรรมมอญรุ่งเรืองในพม่า
ตอนล่างก่อนพุทธศตวรรษที่ 14 แต่ขาดรายละเอียดทางฝั่งพม่า เนื่องจากการขาด
ค้นและศึกษาหลักฐานโบราณคดีมีน้อย โดยเฉพาะบริเวณพม่าตอนล่างยังไม่มี
การขุดค้นหรือการศึกษาที่เป็นระบบ ทำให้นักวิชาการส่วนใหญ่สันนิษฐานว่าอารย

ธรรมมอญยุคแรกเริ่มอยู่แถบภาคกลางของสยาม แต่มีความเป็นไปได้ว่าทั้งแถบภาคกลางของสยามและพม่าตอนล่างเป็นแหล่งอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองควบคู่กันมา (Emmanuel Guillon : 1999)

วัฒนธรรมและชาติพันธุ์มอญจึงมีทั้งในสวนที่เป็นประเทศสยามและพม่า ได้แก่ อาณาจักรทวารวดี และหริภุญชัย โดยขุดพบจารึกภาษามอญเป็นจำนวนมาก จารึกที่เก่าที่สุด ได้แก่ จารึกวัดโพธิ์ร้าง พบที่จังหวัดนครปฐม คาดว่าจารึกขึ้นในราว พ.ศ. 1143 ซึ่งผู้คนและวัฒนธรรมมอญในยุคนั้นได้กลืนกลายเป็นวัฒนธรรมสยามไปหมดแล้ว (ที่ยังหลงเหลือก็ยังมีแต่ชาว ญ้อกูร) อันนี้ตรงกับความเห็นของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ว่า "...เหตุที่คนมอญเข้ากันได้ดีกับสังคมไทย ก็เป็นเพราะว่ามอญได้ทิ้งวัฒนธรรมจำนวนมากเอาไว้ให้ วัฒนธรรมมอญและวัฒนธรรมไทยจึงกลายเป็นน้ำเนื้อเดียวกัน..." (คึกฤทธิ์ ปราโมช : 2529) รวมทั้งสายสัมพันธ์ระหว่างมอญและไทยในระดับราชสำนัก เช่น กรมสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 1 ที่ทรงเป็นมอญ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าเมื่อครั้งที่มอญอพยพครั้งใหญ่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎ หรือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในขณะนั้นมีพระชนมายุเพียง 9 พรรษา เสด็จพร้อมขุนนางผู้ใหญ่ออกไปรับขบวนมอญอพยพที่ด่านเจดีย์สามองค์

ชาวมอญเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งของสยาม ทั้งแรงงานทำเกษตรกรรม และกำลังป้องกันประเทศ ชนชั้นปกครองสยามไม่ได้มองมอญเป็นคนอื่น มอญมีสิทธิเช่นเดียวกับชาวสยาม หากมอญทำเรื่องเสื่อมเสียก็ยอมส่งผลถึงชื่อเสียงของสยามด้วย ดังเมื่อ พ.ศ. 2306 สมเด็จพระเจ้าเอกทัศได้ออกพระราชกำหนด ห้ามมอญแต่งงานกับชาวตะวันตก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามอญเป็นพลเมืองสยาม สามารถตั้งบ้านเรือน รับราชการ ตลอดจนจนการสมรสกับชาวสยาม และหลอมหลอมรวมกัน

เป็นหนึ่งในเดียวอยู่ในสังคมสยาม ดังกรณีเจ้าแม่วัดดุสิต หรือหม่อมเจ้าหญิงอำไพ ราชธิดาของสมเด็จพระเอกาทศรถ และเป็นพระนมของสมเด็จพระนารายณ์ มหาราช สมรสกับขุนนางที่สืบตระกูลมาจากนายทหารมอญที่ติดตามสมเด็จพระนเรศวรมหาราชมายังอยุธยา บุตรของเจ้าแม่วัดดุสิตคือเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) บรรพบุรุษของพระปฐมบรมราชชนกในราชวงศ์จักรี (ดำรงศักดิ์ อายูวัฒน์ : 2544)

การเคลื่อนย้ายเข้าสู่สยามประเทศ

ชาวมอญในที่นี้ หมายถึงชาวมอญที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในเมืองมอญ คือ พม่า ตอนใต้ในปัจจุบัน และอพยพเคลื่อนย้ายจากถิ่นเดิมเข้ามายังแผ่นดินสยาม เพราะถูกรุกรานจากพม่า ภาวะสงครามและการถูกกดขี่ข่มเหง ล้วนเป็นปัจจัยผลักดันให้ชาวมอญที่ได้รับความเดือดร้อน พวกกันอพยพเคลื่อนย้ายครอบครัวหนีไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ล้านนา สยาม เขมร ลาว และเวียดนาม (ล้อม เพ็งแก้ว : 2549)

ในการเคลื่อนย้ายเข้าสู่สยาม ก่อนที่จะมีการอพยพใหญ่เป็นหลายระลอก ก็มีการเดินทางเข้ามาของมอญอยู่แล้ว ส่วนในการอพยพที่มีการบันทึกไว้เป็นครั้งแรก เมื่อพระเจ้าตะเบงชเวตี้ทำสงครามมีชัยเหนือหงสาวดี ชาวมอญจำนวนมากพวกกันอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา และมีการอพยพเข้ามาอย่างต่อเนื่องอีกหลายครั้ง จนกระทั่งเกิดสงครามในพม่า อังกฤษเข้ายึดครองบริเวณที่เป็นเมืองเก่าของมอญ นับเป็นการอพยพเข้าสู่สยามเป็นทางการครั้งสุดท้าย

ครั้งที่ 1 (สมัยสมเด็จพระชัยราชาธิราช พ.ศ. 2082)

เมื่อพระเจ้าตะเบงชเวตี้ทำสงครามชนะ มีอำนาจเหนืออาณาจักรหงสาวดี เมื่อ พ.ศ. 2082 และชนชั้นสูงของมอญก็เริ่มเข้ารับราชการในกรุงศรีอยุธยานับตั้งแต่นั้นมา พอถึง พ.ศ. 2084 เมื่อเมาะตะมะเสียให้แก่ราชวงศ์ตองอู มีการฆ่าฟันทำลายล้างชาวมอญครั้งใหญ่ จึงมีชาวมอญหนีเข้ามาสู่กรุงศรีอยุธยาอีก

พระมหากษัตริย์โปรตุเกสให้ชาวมอญกลุ่มนี้ตั้งบ้านเรือนอยู่แถบชานพระนคร
กรุงศรีอยุธยา ครั้งนั้นถือเป็นอพยพระลอกแรกของมอญ

ครั้งที่ 2 (สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา พ.ศ. 2127)

สืบเนื่องจากเมื่อครั้งที่สมเด็จพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพที่เมือง
แครง นายทหารมอญคือพระยาเกียรติ พระยาราม และพระมหาเถรคันฉ่องได้เข้า
มาสวามิภักดิ์สมเด็จพระนเรศวร หลังจากนั้นสมเด็จพระนเรศวรจึงชักชวนพระยา
เกียรติ พระยาราม และพระมหาเถรคันฉ่องเข้ามาอยุธยา อีกทั้งชาวเมืองแครงและ
ชาวมอญในเมืองรายทางที่เกลียดชังพม่าเพราะถูกกดขี่มานานจึงอพยพตามเสด็จ
สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเข้ามาเป็นจำนวนมาก

ครั้งที่ 3 (สมัยสมเด็จพระนเรศวร พ.ศ. 2136)

สาเหตุความเดือดร้อนเกิดจากภาวะสงคราม เนื่องจากพระเจ้าันนทบุเรง
กษัตริย์พม่าพยายามยกทัพเข้ามาปราบปรามเอาชนะสยามหลายครั้งแต่พ่ายแพ้
กลับไปทุกครั้ง ทำให้ต้องเกณฑ์พลเมืองเข้ากองทัพเพื่อทำนาและเป็นทหาร ซึ่งชาว
มอญเป็นพวกที่เดือดร้อนที่สุดเนื่องจากอยู่ตรงแดนต่อระหว่างสยามกับพม่า ชาว
มอญจึงพากันอพยพหนีพม่าเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา

ครั้งที่ 4 (สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พ.ศ. 2175)

หลังจากที่ราชวงศ์ต้องอยู่ยกราชธานีไปอยู่ที่อังวะ หลังจากหงสาวดีถูก
ทำลายแล้ว พวกมอญรวมกำลังขึ้นใหม่ในดินแดนของตน โดยมีนักผจญภัยชาว
โปรตุเกส (เดอบริโต) ให้ความร่วมมือ ต่อมา ถึงรัชกาลพระเจ้าอะนอกเปตะลุน
(Anaukpetlun) พม่าจึงยกทัพมาปราบพวกมอญอีกใน พ.ศ. 2156 ทำให้เกิดการ
อพยพของมอญเข้าสู่กรุงศรีอยุธยาอีก หลักฐานบางแห่งกล่าวว่าพวกนี้ได้รับ
อนุญาตให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามชายแดนสยาม เชื้อพระวงศ์มอญได้ยกกำลังเข้าไปตี

เมืองหน้าด่านในเขตพม่าหลายครั้ง (นี่อาจเป็นเหตุผลที่ไม่ปรากฏการอพยพครั้งนี้
ในหลักฐานฝ่ายสยาม)

ครั้งที่ 5 (สมัยสมเด็จพระนารายณ์ พ.ศ. 2203)

สาเหตุเกิดจากกองทัพจีนฮ่อซึ่งยึดบัลลังก์จากจักรพรรดิยู่ลี่ของจีนได้
จักรพรรดิยู่ลี่หนีมาอาศัยอยู่ในดินแดนพม่า กองทัพฮ่อไม่พอใจจึงตามเข้ามาโจมตี
พม่า พม่าจึงเกณฑ์ชาวมอญขึ้นไปช่วยรักษาเมืองอังวะ แต่ชาวมอญพากันหนีทัพ
พม่าจึงยกกองทัพมาปราบจับชาวมอญฆ่าเผาไฟอย่างโหดเหี้ยม ชาวมอญได้
อพยพหนีเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาราว 10,000 คน

ครั้งที่ 6 (สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พ.ศ. 2290)

สาเหตุเกิดจากความอ่อนแอของพม่าปลายราชวงศ์ตองอู ขณะที่พม่าต้อง
ประสบภาวะสงครามจีนฮ่อและสยาม มอญก็ถือโอกาสรวบรวมกำลังและประกาศ
อิสรภาพใน พ.ศ. 2283 ภายใต้การนำของสมิงทอพุทธเกษ หลังจากที่มีมอญสามารถ
ตั้งอาณาจักรของตนขึ้นได้ใหม่ในปลายราชวงศ์ตองอู แล้วยกกำลังไปตีกรุงอังวะ
แตก ปล่อยให้รวบรวมกำลังพม่าแล้วลุกขึ้นต่อสู้จนในที่สุดก็ตั้งราชวงศ์อลอง
พญาได้ และใน พ.ศ. 2300 ก็สามารถตีหงสาวดีได้อีก นโยบายของราชวงศ์นี้คือ
กลืนมอญให้เป็นพม่าโดยวิธีรุนแรง มีการกดขี่ชาวมอญและวัฒนธรรมมอญหลาย
ประการ จึงมีชาวมอญอพยพหนีมายังกรุงศรีอยุธยาอีกหลายระลอก รวมทั้งกลุ่มที่
หนีขึ้นเหนือไปสู่ล้านนา และเรียกกันว่าพวก "เม็ง" ในปัจจุบัน

ความวุ่นวายดังกล่าวกระทบต่อกะเหรี่ยง ซึ่งพากันอพยพเข้าสู่สยาม
เช่นกัน เข้าไปอยู่ในเขตป่าตะวันตกแล้วสถาปนาความสัมพันธ์เชิงตอบแทนขึ้นกับ
กษัตริย์สยาม ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมือง (เช่น เมืองศรีสวัสดิ์) กลายเป็นเมืองกันชน
ตามแนวชายแดน (เป็นนโยบายที่สยามใช้สืบมาอีกนานโดยใช้ชนกลุ่มน้อยในพม่า
เป็นแนวกันชน)

ครั้งที่ 7 (สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พ.ศ. 2317)

สาเหตุเกิดจากพม่าสมัยราชวงศ์อลองพญาได้เกณฑ์แรงงานมอญเข้ากองทัพเพื่อเตรียมเส้นทางเตรียมยกทัพเข้าโจมตีสยาม มีพระยาเจ่ง เจ้าเมืองเตริน เป็นหัวหน้า ทหารมอญอีกส่วนหนึ่งถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหารประจำกองทัพ แต่พากันหนีทัพ พม่าจึงจับครอบครัวทหารมอญไปเป็นตัวประกัน และพลอยจับเอาครอบครัวของทหารที่สร้างทางไปด้วย เมื่อทหารเหล่านั้นทราบเข้าจึงพากันโกรธแค้น ก่อกบฏขึ้นรุกตีเอาเมืองคืนจากพม่า แต่ยกทัพขึ้นไปได้เพียงเมืองย่างกุ้ง (ตะเกิง) พม่าส่งกองทัพมาปราบ พวกมอญสู้ไม่ได้และอพยพเข้ามายังกรุงธนบุรีหลายพันคนในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งทำให้เกิดกลุ่มมอญเก่าและมอญใหม่ที่ฝึกไฝทางการเมืองคนละฝ่าย

ครั้งที่ 8 (สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พ.ศ. 2358)

สาเหตุเกิดจากพระเจ้าปดุงของพม่า ต้องการสร้างพระเจดีย์มีนุญให้เป็นเจดีย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก จึงได้เกณฑ์แรงงานเป็นจำนวนมาก ชาวมอญได้รับความเดือดร้อนสาหัส เพราะไม่มีเวลาทำมาหากิน ถูกรีดไถเอาไรต์เอาเปรียบจากเจ้าหน้าที่พม่าที่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ชาวมอญจึงพากันอพยพเข้าสยามจำนวนกว่า 40,000 คนเศษ โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎ ไปรับครัวมอญทางด้านเจดีย์สามองค์

ครั้งที่ 9 (สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2367)

สาเหตุเกิดจากเจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดกำลังออกไปรับเรือญาติจากเมืองมอญ เนื่องจากขณะนั้นพม่ากำลังรบพุ่งอยู่กับอังกฤษ ซึ่งพื้นที่บางส่วนตกเป็นของอังกฤษแล้ว เจ้าพระยามหาโยธา (เจ่ง) เกรงว่าญาติพี่น้องของตนจะเกิดอันตราย ซึ่งการอพยพครั้งนั้นมีจำนวนชาว

มอญเข้ามายังพระราชอาณาจักรสยามไม่มากนัก และเป็นการอพยพครั้งสุดท้าย
ก่อนพม่าตกเป็นของอังกฤษ

การอพยพเคลื่อนย้ายของมอญทั้ง 9 ครั้ง แสดงได้ดังตาราง ดังนี้

ครั้งที่	สมัย	พุทธศักราช	เส้นทางอพยพ	จำนวน
1	สมเด็จพระชัยราชาธิราช	2082	ด่านเจดีย์สามองค์	จำนวนมาก
2	สมเด็จพระมหาธรรมราชา	2127	ด่านเจดีย์สามองค์	จำนวนมาก
3	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช	2136	ด่านเจดีย์สามองค์	หลายพันคน
4	สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง	2175	ด่านเจดีย์สามองค์	จำนวนหนึ่ง
5	สมเด็จพระนารายณ์มหาราช	2203	ด่านเจดีย์สามองค์	ประมาณ 10,000
6	สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ	2290	เชียงใหม่, ดาก ด่านแม่ละเมา ด่านเมืองตาก	ประมาณ 5,000 จำนวนมาก ประมาณ 1,000
7	สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช	2317	ด่านเมืองตาก ด่านเมืองตาก ด่านเจดีย์สามองค์	จำนวนหนึ่ง ประมาณ 1,000 ประมาณ 3,000
8	พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2)	2358	ด่านเจดีย์สามองค์ ด่านเมืองอุทัยธานี ด่านเมืองตาก	ประมาณ 40,000
9	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3)	2367	ด่านเจดีย์สามองค์	จำนวนเล็กน้อย

เหตุที่มอญต้องอพยพเคลื่อนย้าย

มอญที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามายังสยาม โดยมากเป็นมอญจากเมืองใหญ่ที่มีความสำคัญ เป็นศูนย์กลางการค้า มีความอุดมสมบูรณ์ มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงถูกพม่าควบคุมอย่างเข้มงวด เช่น เมืองเมาะตะมะ และเมืองมะละแหม่ง เมืองเหล่านี้อยู่ใกล้ชายแดน เป็นเส้นทางติดต่อค้าขายมาแต่สมัยโบราณ ชาวมอญคุ้นเคยเส้นทางเหล่านี้ดี ประกอบกับมอญในเมืองเมาะตะมะถูกพม่าบีบบังคับกดดันมากกว่าเมืองอื่น เพราะถูกพม่าใช้เป็นที่พักผ่อนพักก่อนยกทัพเข้าตีสยาม นอกจากนี้ 2 เมืองดังกล่าวแล้ว ยังประกอบด้วยชาวมอญจากเมืองหงสาวดี เมืองเร (เย) เมืองแครง เป็นต้น

เส้นทางการอพยพตั้งต้นจากเมืองเมาะตะมะและเมืองมะละแหม่ง และเข้าสู่สยามใน 5 เส้นทางด้วยกัน ได้แก่ ด้านเมืองตาก หรือเมืองระแหง ด้านแม่ละเมา (ประจวบคีรีขันธ์) ด้านเจดีย์สามองค์ (กาญจนบุรี) ด้านแม่สอด (อุทัยธานี) และเชียงใหม่ (จากนั้นเจ้าเมืองเชียงใหม่จะส่งลงมาทางเมืองตาก และเจ้าเมืองตากทำหนังสือส่งต่อมาถึงอยุธยา)

สาเหตุสำคัญที่ต้องอพยพเคลื่อนย้ายจากถิ่นกำเนิด ได้แก่

1. การตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของพม่า
2. ผลกระทบทางด้านการเมือง เช่น ความเดือดร้อนจากการถูกกดขี่เกณฑ์แรงงานก่อสร้าง และทำการเกษตรรวบรวมเสบียงอาหารให้กองทัพพม่า

กล่าวโดยสรุปแล้ว การอพยพเคลื่อนย้ายของมอญจากรามัญประเทศสู่สยามประเทศนั้น มีสาเหตุมาจากสงคราม และผลกระทบจากการสู้รบระหว่างมอญและผู้กรานชาวพม่ามากกว่าจะเป็นความเดือดร้อนจากเรื่องการเพิ่มจำนวนประชากร หรือปัญหาที่ดินทำกิน ผลผลิตไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะภูมิประเทศของมอญมีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นเมืองท่าค้าขายที่สำคัญ สภาพเศรษฐกิจจึงอยู่ในระดับมั่งคั่ง ไม่เดือดร้อน ส่วนการที่มอญเลือกอพยพเข้าสยามเป็นหลักมากกว่า

จะเป็นประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ นั้น เนื่องจากพื้นที่ของมอญและสยามต่อเนื่องกัน ประกอบกับกษัตริย์สยามไม่มีนโยบายกีดกันชาวมอญ ยินดีต้อนรับชาวมอญให้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเสมอ ชาวมอญเหล่านี้รู้ดีว่ามอญที่เข้ามาก่อนหน้านี้ นั้นล้วนได้รับการปฏิบัติอย่างดี หลายคนได้รับราชการเป็นขุนนางระดับสูง

บทบาท สำนึก และผลกระทบจากการเคลื่อนย้าย

เมื่อมอญเข้ามาอยู่ในสยาม ได้รับสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับชาวสยาม ด้วยความเต็มพระทัยของพระมหากษัตริย์ เนื่องจากเป็นประโยชน์ต่อสยาม ทั้งเป็นกำลังป้องกันประเทศและเพื่อเป็นแรงงานภาคการเกษตร ประกอบกับการเป็นพุทธศาสนิกชนเช่นเดียวกัน รูปร่างหน้าตา วัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตก็คล้ายกัน การผสมผสาน การแต่งงานระหว่างกันของผู้คน การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม มอญและสยามจึงเป็นไปได้โดยง่าย หลักฐานยืนยันสำหรับข้อนี้ก็คือ ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ พ.ศ. 2273 ทางราชสำนักได้นำศิลาจารึกแผ่นหนึ่งไปปักไว้หน้าประตูโบสถ์คริสต์ ห้ามมิให้เผยแพร่ศาสนาคริสต์แก่คนไทย ลาว มอญ และห้ามคนไทย ลาว มอญ เข้ารีตเป็นอันขาด เพราะ 3 ชาตินั้นนับถือศาสนาเดียวกัน คือ พุทธศาสนา อันเป็นศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ของสยาม

1. บทบาทวัฒนธรรมมอญในสยาม

ภาษา คำไทยที่มีรากจากภาษามอญนั้นมีอยู่อย่างน้อย 697 คำ (วัฒนธรรมบูรุกสิก : 2541) และส่วนมากเป็นคำไทยเก่าแก่ที่เชื่อกันว่าเป็นคำไทยแท้ เช่น กรุง มาจากภาษามอญว่า เกริง คำว่า คลอง มาจากคำว่า โกล่ง ที่แปลว่าทาง คำว่า นาย ที่หมายถึงผู้บวชเรียนแล้ว ส่วนคำว่า เห่งทึง ที่เราใช้เป็นคำสแลง หมายถึงตายนั้น มาจากคำพูดตัวละคร "พลนิกรกิมหงวน" โดยนิยมใช้กันต่อมา ซึ่งเกิดจากเสียงตะโพมมอญในงานศพว่า "เห่ง...ทึง..."

ศาสนา รัชกาลที่ 4 ก่อตั้ง **ธรรมยุติกนิกาย** โดยมีพระสงฆ์มอญเป็นแม่แบบ ปัจจุบันพระสงฆ์มอญยังคงต้องเข้าไปสวดพระปริตรมอญในพระบรมมหาราชวังทุกวันพระ

อาหาร หากไม่นิยมวัฒนธรรมคนต่างด้าว ชาวสยามจะอย่างไรกับขนมจีน ข้าวแช่ ที่เป็นวัฒนธรรมการกินของมอญดั้งเดิม

ดนตรีไทย ได้รับอิทธิพลจากดนตรีมอญมากมาย ครูดนตรีมอญจากปทุมธานีสองท่าน คือ ครูเงินและครูสุ่ม ได้เข้ามากรุงเทพมหานคร ครูเงินเข้าไปเล่นดนตรีอยู่กับสมเด็จพระนครสวรรค์วรพินิตที่วังบางขุนพรหม จนเกิดเพลง “**แขกมอญบางขุนพรหม**” ส่วนครูสุ่มได้รู้จักคุ้นเคยแลกเปลี่ยนทางดนตรีกันกับหลวงประดิษฐไพเราะ ที่เป็นมอญอัมพวา สมุทรสงคราม จึงเกิดเพลงไทยสำเนียงมอญขึ้นจำนวนมาก เช่น เพลงกระต่ายเต้น หรือ ราชินีเกลิง ที่ใช้เดินเรื่องในลิเก เป็นเพลงมอญที่ท่านปรุงแต่งขึ้น ไม่เว้นแม้เพลงประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ชื่อ “**มอญดูดาว**”

เพลงมอญร้องไห้ ในละคร ราชานิกร ตอนสมิงพระรามหนีเมีย แต่งโดยครูมนตรี ตราโมศ ร้องโดยครูเหนี่ยว ดุริยพันธ์ (บทบุษาคูก่อนการแสดงของครูเหนี่ยว คือ ข้าชอกกราบกำประนมกร ไหว้ครูมอญที่อยู่ไกลในหงสา) ทำให้ผู้ชมชาวสยามร้องไห้ตามกันทั้งโรง หรือ **เพลงม่านมงคล** ในตอนสมิงพระรามแต่งงานกับราชธิดาพระเจ้ากรุงอังวะ สร้างรายได้ให้กรมศิลปมหาศาล แม้ภายหลัง ทนงศักดิ์ กักดีเทวา เอาเพลงม่านมงคลมาร้องใหม่เปลี่ยนชื่อเพลงเป็น “**ไม่รักไม่ว่า**” ที่ขึ้นต้นว่า “รู้ๆ อยู่มีควรรู้กับจอมใจ...” ก็ได้รับความนิยมอย่างมาก สำหรับเพลงสุนทราภรณ์ ส่วนมากเป็นเพลงสำเนียงมอญทั้งสิ้น เพราะครูเอื้อ สุนทรสนาน ท่านเป็นมอญอัมพวา สมุทรสงคราม นอกจากทำนองแล้ว หลายเพลงยังมีเนื้อร้องที่กล่าวถึงมอญ เช่น สาวคลองมอญ หรือ “...พี่มาพระประแดงหมายมาแหล่งมอญ...”

2. สำนักอดีต และสำนักที่เกิดภายหลัง?

นักวิชาการบางท่านตั้งข้อสังเกตว่า สำนักกรีกและการหวงแหนความเป็นมอญนั้นถูกสร้างขึ้นมาใหม่ ดังเช่นบทความของ สุจิตต์ วงษ์เทศ ที่กล่าวว่า

“...แม้แต่สำนักความเป็นมอญมันเพิ่งเกิดทีหลัง คือในรุ่นรัตนโกสินทร์เมื่อครั้งรัชกาลที่ 4 เขียนเท้าความถึงมอญ แต่ความเป็นมอญนี้ไม่เกี่ยวกับอยุธยาและไม่เกี่ยวเลยกับทวารวดี เพราะมอญช่วงนั้นก็กลืนกลายเป็นไทยไปนานแล้ว ส่วนปัจจุบัน ‘ความเป็นไทย’ มันก็กลืนหมดและบังคับให้คนเป็น ‘ไทย’ ...”

ใครจะสามารถยืนยันได้ว่าคนสมัยก่อนไม่มีสำนักเรื่องเชื้อชาติ หากไม่แล้วมันเกิดขึ้นมาเมื่อใด และเกิดขึ้นมาได้อย่างไร สำนักเรื่องเชื้อชาติน่าจะได้รับการพัฒนาจากคนกลุ่มเดียวกัน ความเป็นพวกเดียวกัน เมื่อคนต่างพวกคนต่างกลุ่มมาพบปะกัน หากพบปะกันในทางค้าขายก็คงไม่เกิดปัญหา แต่หากพบปะกันในทางศาสนาและวัฒนธรรม จึงต้องสำแดงตนเพื่อบ่งบอกความเป็นกลุ่มเดียวกัน และแยกความต่าง โดยเฉพาะกับกลุ่มคนที่ต่างมีวัฒนธรรมในระดับสูง

ดังจะพบได้ว่าผู้คนในอดีตรู้จักกันดีอยู่แล้วว่าใครเป็นใคร สืบเชื้อสายมาจากไหน และ “มีอะไรแคไหน” ดังปรากฏว่าในตำนานท้าวฮุ่งของลาวที่มีแม่เป็นมอญ จึงถือว่ามีฐานะเป็นตระกูลสูง (จิตร ภูมิศักดิ์ : 2544) รวมทั้งจีนซึ่งมีอิทธิพลในภูมิภาค ในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชก็ได้โปรดเกล้าฯ ตั้งทินนามให้รัชกาลที่ 1 ว่า “สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก พิลิกมहिมา ทุกนครระอาเดช นเรศวรราชสุริยวงศ์” ที่แสดงให้เห็นว่าอดีตและปัจจุบันเชื่อมโยงกัน ด้วยพระเจ้าตากสินมหาราชทราบว่าเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกนั้นเป็น “นเรศวรราชสุริยวงศ์” รวมทั้งราชาธิบายของรัชกาลที่ 4 ที่มีต่อเซอร์ จอห์น เบาว์ริง ว่าบรรพชนของพระองค์เป็นมอญมาจากหงสาวดี ซึ่งเห็นได้ชัดว่าแต่ก่อนแต่ไรนั้นไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงอดีต (ที่ใครก็รู้) แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยน เกิดลัทธิอาณานิคมตะวันตก การอ้างถึงชาติ

ตระกูลที่สืบเชื้อสายมายาวนานจึงจำเป็น และก็ควรตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่า “มอญ” ในความรับรู้ของคนสมัยนั้น คงมีความน่าเชื่อถือในฐานะชาติอารยะเก่าก่อน เพราะหากสถานการณ์เป็นดังทุกวันนี้แล้ว การอ้างอิงว่ามีเชื้อสายญี่ปุ่น อินเดีย หรือจีน ย่อมเป็นที่ยอมรับมากกว่า (ดังที่อดีตนายกทักษิณเดินทางไปเยือนถิ่นบรรพชนที่ กวางโจว และการที่สมาพันธ์สมาคมตระกูลแซ่แห่งประเทศไทยเชิญท่านไปเปิดงาน)

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้คนในวันนั้นสำแดงตนว่าหวงแหนเชื้อชาติ วัฒนธรรม และรำลึกถึงบรรพชนของตน ย่อมเป็นสิ่งที่ดี แม้การเกิดขึ้นของชุมชนในอดีตจะ ด้วยเหตุผลทางการค้าและการเมืองเพื่อ “सानประโยชน์” มากกว่าจะเป็นการ รวมตัวกันของคนเพียงเชื้อชาติเดียว แต่ไม่ได้หมายความว่าคนเหล่านั้นไม่มีสำนึก เรื่องเชื้อชาติร่วมกัน ซึ่งสำนึกเรื่องเชื้อชาติมีการส่งต่อนับเนื่องถึงกัน แม้บางท่านจะ เชื่อว่าส่วนผสมของชาวสยามปัจจุบันเป็นชาวทวารวดีที่สืบสำนึกแบบทวารวดีไป แล้ว รวมเข้ากับคนทีมาใหม่ ไท ลาว มอญ และจีน แต่ต้องไม่ลืมว่ากรุงศรีอยุธยา มีชื่อว่า “กรุงเทพมหานครบวรทวารวดีศรีอยุธยา” หรือ “กรุงเทพทวารวดี” และ ต่อมาเมื่อรัชกาลที่ 1 สร้างกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นก็ยังคงความหมายไว้ดังเดิม เพิ่ง เปลี่ยนเป็น “กรุงเทพมหานครรัตนโกสินทร์ฯ” ในภายหลัง อันแสดงให้เห็น ความเชื่อมโยงของผู้คนในอดีตกับปัจจุบัน

3. สำนึกมอญสองเมือง

สถานะของมอญในสยาม เป็นพลเมืองสยามโดยกฎหมาย และไม่สามารถแยกแยะลักษณะทางกายภาพของมอญและสยามออกจากกันได้ ในขณะที่เดียวกันชาวมอญจำนวนมากก็ยังรักเชื้อชาติของตน พยายามอนุรักษ์ฟื้นฟู วัฒนธรรมประเพณี รักษาอัตลักษณ์ความเป็นมอญ

ในขณะที่ชาวมอญในเมืองมอญ ประเทศพม่า อยู่ในภาวะเดือดร้อนทั้งภัย สงคราม การกดขี่รีดไถของรัฐบาล และภาวะเศรษฐกิจ ดังปรากฏว่ามีแรงงานพม่า

หลบหนีเข้ามาทำงานอยู่ในประเทศสยามจำนวนมาก แท้จริงแล้วส่วนหนึ่งเป็นชาวมอญ โดยเฉพาะในบรรดาแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวนกว่า 70 เปอร์เซนต์เป็นมอญ ที่เหลือเป็นไทใหญ่ กะเหรี่ยง ทวาย คะฉิ่น กะเรนดี และพม่า (มูลนิธิรักษ์ไทยและกลุ่มภาคี : 2549)

ไม่เพียงแต่ในจังหวัดสมุทรสาครเท่านั้น ยังพบว่ายังมีแรงงานมอญอยู่ในเกือบทุกจังหวัดของสยาม เมื่อมอญจากเมืองมอญ ประเทศพม่า ได้พบปะกับมอญสยาม พรหมแดนก็ไม่สามารถแบ่งกันชาติพันธุ์เดียวออกจากกันได้ วัฒนธรรมของชาติพันธุ์อันได้แก่ ศาสนา อาหาร การแต่งกาย ความเชื่อ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวมอญทั้งสองเมืองเข้าไว้ด้วยกัน เป็นความปิติของคนต่างบ้านต่างเมือง เมื่อได้พบเจอคนพูดภาษาเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นที่ยอมรับของชุมชนในท้องถิ่นอยู่แล้ว ตามความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีวัฒนธรรม ความเชื่อ และประวัติศาสตร์ร่วมกัน ซึ่งไม่ต่างจากชาวสยามที่พลัดบ้านต่างเมืองไปอยู่ในญี่ปุ่น อเมริกา หรือยุโรป ทั้งถูกต้องตามกฎหมายและหลบหนีเข้าเมือง ที่รวมกลุ่มกับคนสยามด้วยกัน แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์รัก “ความเป็นไทย” ได้แก่ การสร้างวัดไทย เปิดร้านอาหารไทย เปิดสอนภาษาไทย รำไทย เป็นต้น

4. ผลกระทบจากการเคลื่อนย้าย และประกาศรัฐชาติ

4.1 การอพยพเคลื่อนย้าย ในอดีต แม้ชาติพันธุ์มอญจะถูกมองว่าเกิดจากเหตุปัจจัยแตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น เนื่องจากการอพยพเคลื่อนย้ายด้วยความสมัครใจ เป็นผลมาจากการพ่ายแพ้สงคราม ไม่มีประเทศเอกราช ชาตอิสระในการดำเนินชีวิต ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ต่างจากชาวจีนที่หนีภัยทางด้านเศรษฐกิจ ต่างจากชาวลาว เขมรที่ถูกกวาดต้อนมานับครั้งไม่ถ้วนเมื่อตกเป็นประเทศราชของสยาม

ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายในอดีต

อย่างไรก็ตาม ชาวมอญที่อพยพเคลื่อนย้ายมายังสยามก็ไม่มีสิ่งยืนยันได้ว่ามาด้วยความสมัครใจทั้งหมด สามารถตั้งข้อสงสัยได้ว่าคงมีคนบางกลุ่มบางพวกที่จำใจต้องอพยพเคลื่อนย้ายมา เกิดจากเหตุปัจจัย 3 ประการ คือ

ปัจจัยแรก เป็นไปตามความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชน หรืออาจเป็นคำสั่งของผู้นำชุมชนหรือสูงกว่านั้น อันอาจสืบเนื่องมาจากผู้นำในการอพยพที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งของขบวนการอพยพเพื่อความปลอดภัยในระหว่างการเดินทาง ทั้งจากสัตว์ร้าย ไข้ป่า โจรผู้ร้าย และทหารพม่าที่ติดตามฆ่าฟันทำร้าย หรือจะเป็นการหวังผลประโยชน์เมื่อเดินทางมาถึงปลายทางที่สยามประเทศ ดังปรากฏว่าผู้นำหรือหัวหน้าในขบวนการอพยพของชาวมอญแต่ละครั้งมักได้รับความดีความชอบจากพระมหากษัตริย์ ในฐานะผู้ที่ทำคุณประโยชน์ นำกำลังแรงงานมาสู่พระราชอาณาจักร แม้จะเป็นการเข้ามา “พึ่งพระบรมโพธิสมภาร” ก็ตาม จากข้อสังเกตดังกล่าว จึงอาจเชื่อได้ว่าในการอพยพเคลื่อนย้ายในแต่ละครั้งย่อมมีผู้ไม่สมัครใจแต่ถูกบังคับให้ติดตามมาในขบวนการอยู่ด้วยไม่มากนักน้อย

ปัจจัยที่สอง เนื่องจากถูกพม่าผลักดัน เช่นในการอพยพเคลื่อนย้ายในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ราชวงศ์อลองพญาที่เห็นว่าไม่สามารถกดมอญให้อยู่ได้อำนาจได้ มอญพยายามจะเรียกร้องเอกราชทุกครั้งที่มีโอกาส นโยบายของอลองพญา ก็คือต้องการกลืนมอญให้เป็นพม่าโดยวิธีรุนแรง มีการกดขี่ชาวมอญและวัฒนธรรมมอญหลายประการ รวมทั้งกดดันให้ย้ายถิ่นฐานบ้านเรือนไปอยู่ยังฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน และทางใต้แถบป่าในเทือกเขาตะนาวศรี จึงมีชาวมอญอพยพหนีมายังกรุงศรีอยุธยาหลายระลอก ตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2290-2300

ปัจจัยที่สาม เป็นไปตามความต้องการของฝ่ายผู้นำสยาม เช่น ในการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวมอญสมัยพระมหารัชมรรคา พ.ศ. 2127 ภายหลังเมื่อ

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศเอกราชที่เมืองแครงแล้ว ได้อพยพชาวสยามที่ถูกพม่ากวาดต้อนไปเมื่อเสียกรุงครั้งแรก พ.ศ. 2112 รวมกับชาวมอญที่ไม่เต็มใจอยู่ใต้อำนาจพม่า และที่สำคัญคือ มีการกวาดต้อนราษฎรมอญตามรายทางที่เดินทัพผ่านมาด้วย ในส่วนของขุนนางมอญ หรืออาจจะเรียกได้ว่า นักการเมือง ที่สูญเสียอำนาจก็จำใจต้องอพยพเคลื่อนย้ายหนี เพราะอยู่ต่อไปก็ไม่มีอำนาจดั้งเดิม รวมทั้งพม่าเองก็คงจะต้องฆ่าทิ้งไม่ให้เป็นเสี้ยนหนามอีกต่อไป แต่อย่างน้อยผู้ที่ไม่เต็มใจอพยพเคลื่อนย้ายก็น่าจะเป็นกลุ่มของพวกพ่อค้าวานิช ผู้มีอันจะกินทั้งหลายที่หวงแหนทรัพย์สินสมบัติของตน เนื่องจาก “ใครจะมาเป็นเจ้าของข้าก็ต้องเสียภาษีเหมือนกัน”

การอพยพเคลื่อนย้ายอย่างเป็นทางการที่พระมหากษัตริย์โปรดเกล้าพระราชทานที่ดินตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินในเขตเมืองแถบที่ราบลุ่มน้ำภาคกลางใกล้พระนคร เช่น นนทบุรี ปทุมธานี กรุงเทพฯ สมุทรปราการ สมุทรสาคร มักไม่มีปัญหาความต้องการการกลับมาตุภูมิ เนื่องจากอยู่ในเขตเมืองชั้นใน มีผู้ปกครองดูแล รวมทั้งมีการทำพิธีสาบานตน การถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของชนชั้นผู้นำเพื่อแสดงความจงรักภักดี จะมีก็แต่เพียงอุดมการณ์ที่ถูกปลุกฝังจากบรรพชนในเรื่องของภารกิจชาติ หากได้รับเอกราชเมื่อใดก็พร้อมจะเดินทางกลับเมืองมอญ (พิสิณห์ ปลัดสิงห์ : 2543) ต่างจากกลุ่มมอญที่อพยพเข้ามาอย่างไม่เป็นทางการตามแนวตะเข็บชายแดนในแถบจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี ที่มีพื้นที่ติดต่อกับเมืองมอญ มีสถานภาพที่ค่อนข้างเป็นอิสระมากกว่ามอญกลุ่มที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอย่างเป็นทางการ ดังปรากฏว่ามีการหนีกลับเมืองมอญอยู่เนืองๆ ดังเช่นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีชาวมอญหนีกลับเมืองมอญ ได้มีพระบรมราชโองการให้ตามจับกลับมา (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ : แฟ้ม ม.5.1 ก/31) ผิดจากสถานการณ์ปัจจุบันที่ทางการคอยสกัดกั้นมิให้เข้ามายังสยามประเทศได้ พวกที่เข้ามาได้แล้วก็ถูก

เจ้าหน้าที่รัฐและนายจ้างกดขี่ข่มเหง รวมทั้งพื้นที่รัฐกันชนในอดีตที่สยามเคยใช้ประโยชน์ก็ล้มเลิกปล่อยให้ผจญชะตากรรมลำพัง หรือบางครั้งก็ร่วมมือกับรัฐบาลพม่าทำลายล้างอย่างไม่สำนึกบุญคุณในอดีตแม้แต่น้อย (พรพิมล ตรีโชติ : 2542)

ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และศาสนา ที่ต้องฝากไว้กับประเทศสยาม กล่าวคือเมื่อมอญอพยพเข้ามาก็ได้นำสมบัติเหล่านั้นติดตัวมาด้วย แม้ศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นจะยังคงอยู่ หรือแม้แต่ได้ปรับเปลี่ยนไปบ้างแล้วก็ตามก็ ยังได้ชื่อว่าเป็นศิลปวัฒนธรรม ประเพณีสยาม ของชาวสยามเชื้อสายมอญ อันเป็นส่วนหนึ่งของสยาม ส่วนศิลปวัฒนธรรมมอญในเมืองมอญซึ่งก็คือประเทศพม่า ได้กลายเป็นของพม่าไปหมดสิ้น แต่ที่เลวร้ายกว่าในเมืองสยามก็คือ พม่ามีนโยบายทำลายล้างศิลปวัฒนธรรมมอญ เช่น การทุบทำลายศิลาจารึก เฝ้าโบราณสถานวิหารภาษามอญ การแก้ไขรูปแบบศิลปสถาปัตยกรรม แม้กระทั่งการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์มอญ

ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายในปัจจุบัน

การเคลื่อนย้ายของชาวมอญในปัจจุบัน หรือที่เรียกกันว่า "แรงงานต่างด้าว" ไม่เป็นที่ต้องการของรัฐบาลไทยแม้แต่น้อย แต่รัฐสยามก็ไม่อาจบริหารจัดการได้ตลอดเส้นทางตามแนวชายแดน จึงมีแรงงานมอญเข้าออกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งคาดว่าในประเทศไทยทุกวันนี้มีแรงงานชาวมอญจำนวนมาก 2-3 ล้านคน แม้ทางการสยามจะระบุอย่างชัดเจนว่าแรงงานเหล่านี้เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศสยาม ก่อปัญหาด้านอาชญากรรม ก่อปัญหาด้านสาธารณสุข และทำลายวัฒนธรรมสยามก็ตาม แต่ด้วยแรงกดดันจากผู้ประกอบการที่อ้างว่าต้องการแรงงานมาก โดยเฉพาะในกลุ่มงานที่คนสยามไม่ทำ ได้แก่ งานค่าแรงต่ำ งานเสี่ยงภัย และงานสกปรกไร้เกียรติ เช่น คนงานกรีดยาง ลูกเรือประมง คนงานก่อสร้างในที่สูง คนงานแกะกึ่ง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ดังกล่าวก็ยังคงถูกปล่อยทิ้งค้างสืบเนื่องอยู่จนปัจจุบัน ไม่มีการจัดการที่เด็ดขาด แรงงานต่างด้าวซึ่งไม่เฉพาะมอญเท่านั้นจึงยังคงอยู่ในฐานะผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย กลายเป็นเครื่องมือให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำมาหากิน รีดไถ ฆ่มขู่ คุกคามทางเพศ และถูกนายจ้างเอารัดเอาเปรียบ โกงค่าแรง ควบคุมกำหนดเงินเดือนออกก็แจ่งตำรวจจับเสียครั้งหนึ่ง หรืออย่างน้อยก็จ่ายค่าแรงต่ำกว่าที่ควรจะเป็นมากกว่าครึ่ง นายจ้างที่ดีก็มีแต่ก็มีไม่มาก เพราะอย่างน้อยการปฏิบัติต่อแรงงานแบบนี้ก็ต่ำกว่ามาตรฐานชีวิตชาวสยามไม่ถึงครึ่ง ไม่ทำร้ายร่างกายก็ทำร้ายจิตใจ ทั้งด้วยวาจาและการแบ่งชนชั้น

4.2 ประกาศรัฐชาติ ในยุคสมัยที่รัฐบาลพยายามสร้างรัฐชาติ (Nation-State) แบบรัฐเดี่ยวเชื้อชาติเดี่ยว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดได้แก่ในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่คลั่งความเป็นไทย ต้องการรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย ทั้งที่ความเป็นจริงคนในสยามมีหลากหลายเชื้อชาติมากกว่า 70 กลุ่ม แต่ทางการกลับกีดกันความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Culture Diversity) ที่ไม่ใช่วัฒนธรรมแบบรัฐชาติให้กลายเป็นคนอื่น ทั้งที่ผู้ออกนโยบายชาตินิยมก็มีเชื้อชาติ "มอญและจีน" แต่กลับต้องการให้ทุกคนในรัฐชาติเหลือเพียงชาติพันธุ์เดียวคือ "ไทย" เท่านั้น ทุกชาติพันธุ์ต้องเรียนภาษาไทย แต่งกายแบบรัฐนิยม รำวงมาตรฐาน ชื่อสถานที่ เพลง และบุคคล ที่ระบุเชื้อชาติอื่นอย่าง มอญ จีน เขมร ลาว เขมร ญวน ถูกสั่งให้เปลี่ยนเป็นไทย

เหตุการณ์ทำนองเดียวกันได้เกิดขึ้นอีกในหลายจังหวัด เช่น ตรัง ชุมพร สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร ซึ่งสำหรับจังหวัดสมุทรสาคร มีประกาศจากผู้ว่าราชการลงวันที่ 26 ตุลาคม 2550 ถึงจัดหางานจังหวัดและสถานประกอบการทุกแห่งในจังหวัดสมุทรสาครทำนองว่า มีแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา โดยเฉพาะพวกสัญชาติพม่า ซึ่งพักอาศัยรวมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ ได้แก่ ปัญหาด้านสาธารณสุข ผู้ติดตาม เด็กไร้สัญชาติ ปัญหา

อาชญากรรมและทำผิดกฎหมาย รวมทั้งการเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของต่าง
ดาวในเทศกาลและงานต่างๆ ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสม ไม่ควรให้การสนับสนุนเพราะ
จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของชุมชน อาจเกิดปัญหาด้านความมั่นคงและผิด
นโยบายรัฐบาล

คำสั่งของผู้ว่าราชการก็เป็นคำสั่งของรัฐชาติ เพราะผู้ว่าราชการก็คือ
ตัวแทนของรัฐชาติ นำแปลกที่ผู้ว่าราชการท่านนี้ก็มีเชื้อชาติ "มอญและจีน" เช่น
เดียวกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม

เมื่อถูกกดดันจากสื่อมวลชนและองค์กรเอกชนมากเข้า ก็เชิญทุกฝ่ายเข้า
ประชุมชี้แจง

"...ผมสนับสนุนให้มาทำมาหากิน ส่งเงินกลับบ้าน เพราะเป็นคน
เหมือนกัน แต่ไม่ต้องมาให้มาตั้งเป็นชุมชนรกรากอยู่กันตลอด...เวลานี้มีภาษา
พม่าเต็มบ้านเต็มเมืองจนเวอร์ไปหมด...ผมมีความเป็นห่วงเรื่องความมั่นคง มั่นคน
ละประเด็นกัน ผมยอมถึงขนาดไปตักบาตรเทโวที่วัดเจษ วัดเจ้าคณะจังหวัด แต่รับ
ไม่ได้กับการที่มีคนใส่ไสโร่งสีแดงไปเดินเก็บของ มีคนถ่ายรูป ผู้ว่าบอกห้ามถ่าย
เพราะไม่รู้จะไปตักบาตรที่ประเทศพม่าหรือเปล่า..."

ผู้ประกอบการในพื้นที่ที่ได้รับเชิญมาร่วมรับฟังในครั้งนั้นด้วย ได้เสนอ
ความเห็นออกมาในที่ประชุมต่อหน้าผู้ว่าราชการ เช่น "...ผมจ้างมาเป็นแรงงาน
ไม่ได้จ้างมาให้ร่วมงาน จัดงาน จัดกิจกรรมวัฒนธรรม..." และ "...ถ้าทำมันแรงงาน
ต่างดาวได้ ผมสนับสนุน ควรทำไปเลย..." ไม่มีความหมายมากไปกว่าแรงงาน
ราคาถูกและควบคุมได้ง่าย

การที่ผู้ว่าราชการออกประกาศห้ามแรงงานต่างดาวเผยแพร่วัฒนธรรม
ห้ามคลออดลูก ห้ามนุ่งไสโร่ง แม้แต่ห้ามใช้ภาษาของเขาเอง โดยเฉพาะภาษาและ
วัฒนธรรมมอญนั้น แค่เพียงสามัญสำนึกก็ผิดแล้ว รวมทั้งหลักสิทธิมนุษยชนและ

รัฐธรรมนูญ ซึ่งวัดมอญกว่า 200 วัดทั่วประเทศต่างก็มีป้ายชื่อวัดเป็นภาษามอญ อยู่ก่อนแล้ว คนไม่ว่าชาติพันธุ์ใดก็ต้องสื่อสารกันด้วยภาษาของตน แต่ห้ามแรงงานต่างด้าวค่าแรงต่ำไม่ให้เผยแพร่วัฒนธรรม แต่ไม่สามารถห้ามแรงงานต่างด้าวค่าแรงสูงที่เปิดชอยในถนนพัฒนาพงษ์ทำหมู่บ้านเกาหลี ไม่เคยห้ามชาวอเมริกันเผยแพร่ฟาสฟู้ด สอนภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์ ไม่เคยห้ามวัยรุ่นไทยตัดผมย้อมสีแบบญี่ปุ่น ไขว่หาสิ่งเหล่านั้นไม่ดี แต่ตั้งคำถามถึงความเท่าเทียมกันต่างหาก ซึ่งต้องไม่ลืมว่า ระบบการปกครองที่ดี คือ ระบบที่มีเอกภาพท่ามกลางความแตกต่าง (Unity in Diversity)

วัฒนธรรมท้องถิ่น ภาษาถิ่น ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ศิลปะ การร้องรำทำเพลง ฤดูกาลเฉลิมฉลองของแต่ละพื้นที่ เป็นต้น เป็นสิทธิโดยชอบธรรมของกลุ่มคนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว บางส่วนของวัฒนธรรมดังกล่าว สะท้อนให้เห็นลักษณะเฉพาะของเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ศาสนา พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา ความเชื่อถือศรัทธา ตราบเท่าที่วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ไม่ขัดต่อศีลธรรมและจริยธรรม สิทธิในวัฒนธรรมท้องถิ่นและขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ย่อมเป็นสิ่งที่ใครจะละเมิดมิได้ (ลิขิต ธีรเวคิน : 2550)

บทสรุป

สยามประเทศมีหลากหลายกลุ่มชนชาติพันธุ์และแตกต่างที่มา ทั้งโดยสมัครใจและจำยอม อย่างไรก็ตามเมื่อกาลเวลาได้ดำเนินมาจนกระทั่งปัจจุบัน แต่ละกลุ่มชนยังคงดำเนินชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม มีขนบธรรมเนียมประเพณีและแบบแผนพฤติกรรมอันมีลักษณะเฉพาะกลุ่ม จุดที่ต้องตระหนักก็คือ ประชาชนของประเทศหนึ่งๆ ย่อมถูกคาดหวังให้มีความภักดีต่อการเป็นประชาชนของประเทศนั้น

จะต้องมีความรักชาติ สามารถเสียสละชีวิตเพื่อชาติได้ เพื่อให้ชาติที่ตนเป็นสมาชิก
อยู่นั้นดำรงอยู่ได้และพัฒนาไปสู่ความเจริญขึ้นตามลำดับ ขณะเดียวกันก็จะต้องมีความ
รู้สึกภูมิใจต่อความเป็นคนของชาติ ภูมิใจในวีรกรรมของบรรพชน มีความรู้สึกเป็นหนี้
บุญคุณต่อแผ่นดินที่ตนได้อาศัยอยู่ เป็นความคาดหวังตามปกติของสังคมที่รวมกัน
เป็นรัฐชาติ แต่ก็มีได้หมายความว่าต้องละทิ้งลักษณะจำเพาะของเชื้อชาติ เผ่า
พันธุ์ ศาสนา ชุมชน และพื้นที่ของตน บุคคลย่อมมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะดำรงรักษา
ไว้ตราบที่ยังมิได้ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ทุกชาติพันธุ์ต้องมีพื้นที่ของตัวเอง ไม่ควร
ถูกรังเกียจเด็ดจันท์โดยอ้างเอาความมั่นคงของชาติมาปิดกั้นการแสดงออก

บรรณานุกรม

- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2515). **ไทยรบพม่า**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2538ก). พระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าฟ้ามงกุฎมเสียบึงอาหารไปรับคร่อมอญ. เอกสารตัวเขียน สมุดโตดำ รัชกาลที่ 2 จ.ศ.1177. เลขที่ 6.
- _____. (2538 ข). คำให้การสมิงอิน จ้านครมอญ เรื่องในเมืองมอญพม่าเบียดเบียน. เอกสารตัวเขียน สมุดโตดำ รัชกาลที่ 2 จ.ศ.1177. เลขที่ 7.
- _____. เรื่องพวกรามัญแขวงเมืองราชบุรีหนีออกไปนอกพระราชอาณาเขต. เอกสาร รัชกาลที่ 5 กระทรวงมหาดไทย. แฟ้ม ม.5.1 ก / 31.
- กรมศิลปากร. (2467). **โคลงกวีโบราณ**. มหาอำมาตย์เอกนายก เจ้าพระยาธรรมราช เสนาบดี กระทรวงมหาดไทย พิมพ์แจกในโอกาสกรฐินพระราชทาน ณ วัดพนัญเชิง วัดหน้าพระเมรุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ: ไสภณพิพรรฒธนากร.
- _____. (2505ก). **กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1-4**. พระนคร: คุรุสภา.
- _____. (2505ข). **จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ พร้อมด้วยคำอธิบายของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร โปรดให้พิมพ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระรัตนธัชมุนี (อิสฺฐรยาดนเถร)**. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- _____. (2506). **พงศาวดารมอญพม่า**. ใน **ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 1 เล่ม 2**. พระนคร: คุรุสภา.
- _____. (2515). **คำแปลจามเทวีวงศ์**. ใน **ที่ระลึกงานฌาปนกิจศพนายชัช แดงดีเลิศ**. หน้า 1-112. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- _____. (2542ก). **พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ**. ใน **ประชุมพงศาวดาร ฉบับกัญญาณทิเชก เล่ม 1**. หน้า 237-253. กรุงเทพฯ: กรมฯ.

..... (2542ข). พงศาวดารพม่ารามัญ. ใน ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนานิกเชก เล่ม 10.
หน้า 1-76. กรุงเทพฯ: กรมฯ.

..... (2547). วรรณกรรมพระยาตรัง. กรุงเทพฯ: กรมฯ.

จิตร ภูมิศักดิ์. (2544). ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทาง
สังคมของชื่อชนชาติ. กรุงเทพฯ: ศยาม.

ธำรงค์ดี อายุวัฒน์. (2544). ราชสกุลจักรีวงศ์และราชสกุลสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มหาราช. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.

พรพิมล ตริโชติ. (2542). ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลทหารพม่า. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิสิทธิ์ ปลัดสิงห์. (2543). คนมอญ. นนทบุรี: ธาวัชแก้ว.

ล้อม เพ็งแก้ว. (2549). เอกสารประกอบการปาฐกถาพิเศษ ประชุมใหญ่สามัญประจำปี
ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ. วันที่ 12 พฤศจิกายน 2549 ณ สโมสรกองทัพก สี
เสาทเวศน์. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2549). คำนำเกียรติยศ. ใน ประวัติศาสตร์แห่งชาติ "ขอม" ฉบับเก่า
"สร้าง" ฉบับใหม่. โดย ศ.ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สร้อยดี อ่องสกุล. (2543). ชุมชนโบราณในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

สุภรณ์ โอเจริญ. (2541). มอญในเมืองไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2547). แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ
: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

Guillon, Emmanuel. (1999). The Mons : A Civilization of Southeast Asia. Bangkok: The
Siam Society.

Smithies, Michale. (1986). The Mons. Bangkok: The Siam Society.

Halliday, Robert. (2000a). The Mons of Burma and Thailand : Volume 1. The Talaings. Bangkok: White Lotus.

_____. (2000b). The Mons of Burma and Thailand : Volume 2. The Talaings. Bangkok: White Lotus.

ထေရူပတိ အာဒိစ္စ. (2506). အတ်ထုပတိအစာတွဂုဏ်မဟာယျေန် ဖွဲ့ဟာန်ကျော
သွှာဝ်ဥပဒေဂိုဏ် မဟာယျေန် သကရာဇ် ၁၂၃၇ ပတန်လင်
ဂိုဏ်မဟာယျေန်ရောင်. ချင်မတ်မလီ: ဘာမဟာယျေန် ကွာန်ကဒီ.

ဂွက်သီဇော်ရ. (2443?). ချင်သမုတ်သာခန့်. ဟ.တ.

နဲအညတရ (တကအိခိုင်). (2541). လိက်ဂြိန်ဂဉ္ဇေမန်-တွဟ်ဟ်သတ်. ချင်မန်း: သြရသပုတ္တ.

ထောန်ဂို. (2546). ဝင်မန်သဒဒလုပ်ကျင်ချင်သေမ်. ချင်စင်ကက်: ထေက် ပြင်မှတ်ဆာန်.

ဘဒ်ဒန်တ ပါလိတထေရ်. (2541). ရာဇာဝင်မိသာသနာကိုဒကာကျော်မြတ်:
ဗိုအေကရာဇ်မန်နဲဗြေဗညာတ်. ချင်မန်း: သြရသပုတ္တ.

ဘဒ်ဒန်တ ပါလိတထေရ်. (2521). ပြကိုဟ်: တြဲလိက်တွအ်ကလျာဏီ. ချင်မန်း: ဓမ္မဒိန.

มูลนิธิ ภัทรดาภิบาล ชุมชน
และศาสนา มหาวิทยาลัยบูรพา 2561

พิมพ์ครั้งที่ 2

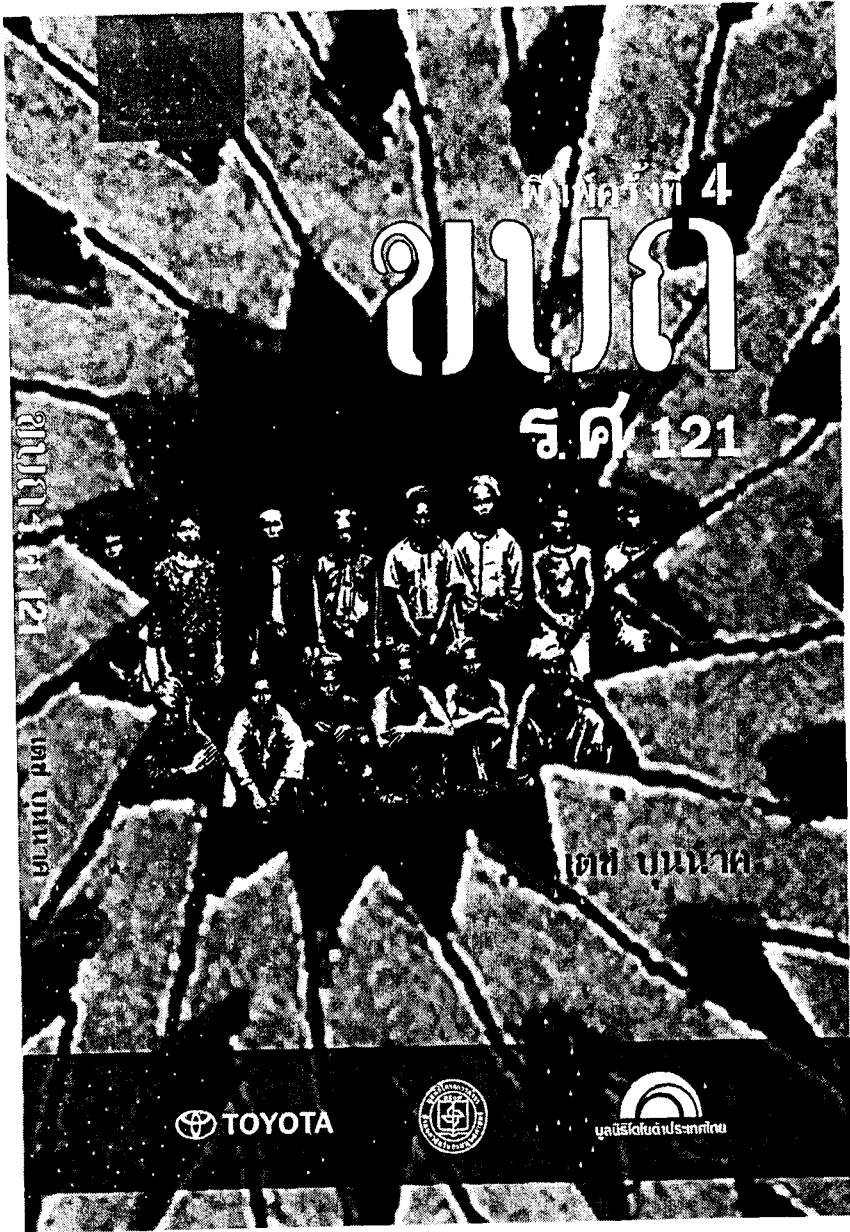
ความเป็นมาของหตุขัติ ซึ่งปรากฏที่ดินแดน ในภาคใต้ไทย

ความเป็นมาของหตุขัติซึ่งปรากฏที่ดินแดนในภาคใต้ไทย

ธเนศ อากาศสุวรรณ

ศูนย์วิจัยวัฒนธรรม
และมานุษยวิทยา

ฉบับที่ 4

ขบถ

ร.ศ. 121

ฉบับที่ 4 ร.ศ. 121
เชษฐ บุณนาค

เชษฐ บุณนาค

 TOYOTA

มูลนิธิพัฒนาประเทศไทย

สยาม SIAM

ประเทศของเราวมเลือดเนื้อชาติเชื้อ

ไทย/ไท ลาว คนเมือง คนอีสาน มอญ เขมร กูย แต่จิว
 และ กวางตุ้ง ชกเกี้ยน ไทหล้า จาม ชวา มลายู ซาไก
 มอแกน ทมิฬ ปาทาน ซิกซ์ เปอร์เซีย อาหรับ ฮ่อ พวน
 ไทดำ ผู้ไท ชิ่น ยอง โส้ เวียดนาม ลัวะ ม้ง เย้า กะเหรี่ยง
 ประหล่อง มูเซอ อะซำ กำมู มลาบรี ของ บรู ญีฮูร
 ฝรั่งเศส (ชาติต่างๆ) แชก (ชาติต่างๆ) ลูกผสม/ลูกครึ่งต่างๆ
 อีกมากมายกว่า 50 ชาติพันธุ์ ฯลฯ

A Modern Nation

www.petitiononline.com/SIAM2008/petition.html
www.petitiononline.com/siam2007/petition.html

เลขอนุญาต ที่ ต. ๒/๒๕๑๙

เลขที่คำขอ ที่ ๒/๒๕๑๙

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ตามที่
ได้ขออนุญาตจัดตั้ง
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- นายป๋วย อึ๊งภากรณ์
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
๑. ส่งเสริมการจัดทำตำราภาษาไทยในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และก่อนมหาวิทยาลัย
  ๒. เผยแพร่ตำราของมูลนิธิในหมู่ผู้สอนวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั่วราชอาณาจักร
  ๓. ส่งเสริมการเรียบเรียงงานวิจัย และตำราชั้นสูง และรวบรวมเอกสารทางวิชาการออกตีพิมพ์
  ๔. ส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
  ๕. ไม่ทำการค้ากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นั้น

กรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และขอให้ปฏิบัติตามคำสั่งและข้อบังคับของกรมการศาสนา โดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๙

(นายวัชร เวียงโรจน์)
อธิบดีกรมการศาสนา

จัดโดย

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด

ร่วมกับ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มวล., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มธ., สถาบันไทยคดีศึกษา มธ., หลักสูตรควมตรีโท ด้านการบัญชีและบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มธ., สมาคมจดหมายเหตุสยาม และ กองทุนจิตร์ ภูมิศักดิ์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สถาบันทักษิณคดีศึกษา มท., วิทยาลัยนานาชาติปริ๊ตตี พนมยงค์ มธ., ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร